ప్రచురణార్హమైన

భారత దేశ సర్వోన్నత న్యాయ స్థానము

సివిల్ అప్పిలేట్ అధికార పరిధి

సివిల్ అప్పీల్ నం. 342/ 2023

(@ ఎస్ ఎల్ పి (సి) నం. 11767/ 2019)

ఢిల్లీ డెవలప్‌మెంట్ అథారిటీ ...అప్పీలుదారులు

వర్సెస్

శకుంతల దేవి మరియు ఇతరులు -ప్రతివాదులు

తీర్పు

ఏం.ఆర్. షా, న్యాయమూర్తి

1. రిట్ పిటీషన్ (సి) నం. 5053/2016 లో న్యూఢిల్లీలో ఢిల్లీ హైకోర్టు ఆమోదించిన వివాదాస్పద తీర్పు మరియు ఉత్తర్వుపై బాధగా మరియు అసంతృప్తిగా భావించడం , దీని ద్వారా ప్రతివాది నం. 1 ఇక్కడ – ఒరిజినల్ రిట్ పిటిషనర్ మరియు సంబంధిత భూమికి సంబంధించి 1894 భూసేకరణ చట్టం (ఇకపై "చట్టం, 1894"గా సూచిస్తారు) కింద ప్రారంభించబడిన స్వాధీన ప్రక్రియ సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం ముగిసిపోయినట్లు పరిగణించబడుతుందని ప్రకటించారు. భూమి సేకరణలో న్యాయమైన పరిహారం మరియు పారదర్శకత హక్కు ధృవీకరించబడలేదు స్వాధీనత , పునరావాసం మరియు పునరావాస చట్టం, 2013 ప్రకారం (ఇకపై నీతు సచ్‌దేవా ద్వారా డిజిటల్ సంతకం "చట్టం, 2013"గా సూచిస్తారు), ఢిల్లీ డెవలప్‌మెంట్ అథారిటీ ప్రస్తుత అప్పీల్‌కు ప్రాధాన్యతనిచ్చింది.

2. ప్రస్తుత సందర్భంలో , సెక్షన్ 4 కింద నోటిఫికే షన్ చట్టం, 1894, 27.06.1996న జారీ చేయబడింది. ఈ అవార్డు 22.06.1999 నాటి అవార్డు ద్వారా కూడా ఆమోదించబడింది. ల్యాండ్ అక్విజిషన్ కలెక్టర్ (ఎల్ ఏ సి) ప్రకారం మరియు హైకోర్టులో ఎల్ ఏ సి దాఖలు చేసిన కౌంటర్ అఫిడవిట్ ప్రకారం , అసలు ప్రతివాదుల తరపున ఉన్న నిర్దిష్ట కేసు ప్రకారం , సబ్జెక్ట్ భూమి యొక్క నిజమైన ఖాళీ శాంతియుత స్వాధీనం ఖాస్రా నం. 759(4-16) 31.12.2013న తీసుకోబడింది , దీనిలో ఒరిజినల్ రిట్ పిటిషనర్ 1/4 వ వంతు ఉమ్మడి వాటాను కలిగి ఉన్నాడు , అనగా, అక్కడికక్కడే 1 బిఘాను కొలవడం మరియు సరైన స్వాధీనం ప్రక్రియను సిద్ధం చేయడం ద్వారా రిక్విజిషన్ ఏజెన్సీకి అప్పగించబడింది. అక్కడికక్కడే. పైన పేర్కొన్నవి ఉన్నప్పటికీ మరియు స్వాధీనం చేసుకోవడంపై తదుపరి వ్యాఖ్యానించకుండా , ఆ తర్వాత, హైకోర్టు రిట్ పిటిషన్‌ను అనుమతించింది మరియు అసలు రిట్ పిటిషనర్‌కు పరిహారం చెల్లించ నందున సంబంధిత భూమికి సంబంధించిన సేకరణ రద్దు అయినట్లు పరిగణించబడుతుందని ప్రకటించింది. అయితే, ఇక్కడ గమనించినట్లుగా , 31.12.2013న అక్కడికక్కడే పంచనామా చేయడం ద్వారా ఎల్ ఏ సి స్వాధీనం చేసుకుని లబ్ధిదారునికి అప్పగించడాన్ని హైకోర్టు వివాదం చేయలేదు మరియు /లేదా పరిగణనలోకి తీసుకోలేదు.

3. ఇండోర్ డెవలప్‌మెంట్ అథారిటీ Vs కేసులో ఈ కోర్టు యొక్క రాజ్యాంగ ధర్మాసనం యొక్క నిర్ణయం దృష్ట్యా హైకోర్టు తీసుకున్న అభిప్రాయం స్థిరమైనది మనోహర్‌లాల్ అండ్ అదర్స్, (2020) 8 SCC 129. పేరా 366లో, ఈ కోర్టు యొక్క రాజ్యాంగ ధర్మాసనం ఈ క్రింది విధంగా గమనించింది మరియు నిర్ణయించింది:-

"366. పైన పేర్కొన్న చర్చల దృష్ట్యా, మేము ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు సమాధానమిస్తాము:

366.1. సెక్షన్ 24(1)(a) లోని నిబంధనల ప్రకారం 1-1-2014 నాటికి, 2013 చట్టం ప్రారంభమయ్యే తేదీ నాటికి అవార్డు ఇవ్వకపోతే, ఉత్తర్వులలో ఎలాంటి జాప్యం ఉండదు. 2013 చట్టంలోని నిబంధనల ప్రకారం పరిహారం నిర్ణయించాలి.

366.2. కోర్టు మధ్యంతర ఉత్తర్వుల ద్వారా ప్రభావితము చేయబడిన వ్యవధిని మినహాయించి ఐదేళ్ల విండో వ్యవధిలో అవార్డు ఆమోదించబడినట్లయితే , అది రద్దు చేయకపోతే 1894 చట్టం ప్రకారం 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(1)(బి) ప్రకారం చర్యలు కొనసాగుతాయి.

366.3. స్వాధీనం మరియు పరిహారం మధ్య సెక్షన్ 24(2) లో ఉపయోగించిన "లేదా" అనే పదాన్ని "కాదు" లేదా "మరియు" అని చదవాలి. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం భూసేకరణ ప్రక్రియ యొక్క డీమ్డ్ లాప్స్ జరుగుతుంది, ఈ చట్టం ప్రారంభించడానికి ముందు ఐదు సంవత్సరాలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం పాటు అధికారులు చర్యలు తీసుకోకపోవటం వల్ల, భూమి స్వాధీనం తీసుకోలేదు లేదా పరిహారం తీసుకోలేదు. మరో మాటలో చెప్పాలంటే , స్వాధీనం చేసుకున్న సందర్భంలో , నష్టపరిహారం చెల్లించకపోతే ఎటువంటి లోపము లేదు. అదేవిధంగా నష్టపరిహారం చెల్లించినా, స్వాధీనం చేసుకోకపోయినా లోపమే లేదు.

366.4. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) లోని ప్రధాన భాగంలో "చెల్లింపు" అనే వ్యక్తీకరణ కోర్టులో పరిహారం డిపాజిట్‌ని కలిగి ఉండదు. డిపాజిట్ చేయని పరిణామం సెక్షన్ 24(2) కి సంబంధించిన నిబంధనలో అందించబడింది, ఒకవేళ అది మెజారిటీ భూ హోల్డింగ్‌లకు సంబంధించి డిపాజిట్ చేయకపోతే, సెక్షన్ 4 ప్రకారం భూ సేకరణ కోసం ప్రకటన తేదీ నాటికి లబ్ధిదారులందరూ (భూ యజమానులు) 1894 చట్టం 2013 చట్టంలోని నిబంధనలకు అనుగుణంగా పరిహారం పొందేందుకు అర్హులు. భూసేకరణ చట్టం , 1894లోని సెక్షన్ 31 ప్రకారం బాధ్యత నెరవేరకపోతే, సెక్షన్ 34 ప్రకారం వడ్డీ మంజూరు చేయవచ్చు. నష్టపరిహారం (కోర్టులో)

జమ చేయకపోవడం వల్ల భూసేకరణ ప్రక్రియలో జాప్యం జరగదు. ఐదేళ్లు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం పాటు ఉన్న మెజారిటీ హోల్డింగ్‌లకు సంబంధించి డిపాజిట్ చేయని పక్షంలో , 1894 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం భూసేకరణ ప్రకటన తేదీ నాటికి 2013 చట్టం ప్రకారం "భూ యజమానులకు" పరిహారం చెల్లించాలి .

366.5. ఒక వ్యక్తి 1894 చట్టంలోని సెక్షన్ 31(1) కింద అందించిన నష్టపరిహారాన్ని సమర్పించినట్లయితే, సెక్షన్ 24(2) కింద చెల్లించనందున లేదా డిపాజిట్ చేయకపోవడం వల్ల స్వాధీనం అయిపోయిందని క్లెయిమ్ చేయడానికి అతనికి అనుమతి లేదు. కోర్టులో పరిహారం. సెక్షన్ 31(1) ప్రకారం మొత్తాన్ని సమర్పించడం ద్వారా చెల్లించాల్సిన బాధ్యత పూర్తవుతుంది . పరిహారం స్వీకరించడానికి నిరాకరించిన లేదా అధిక పరిహారం కోసం సూచన కోరిన భూ యజమానులు, 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం స్వాధీన ప్రక్రియ ముగిసిందని క్లెయిమ్ చేయలేరు..

366.6. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) లోని నిబంధనను సెక్షన్ 24 (1)(బి) లో భాగంగా కాకుండా సెక్షన్ 24(2) లో భాగంగా పరిగణించాలి .

366.7. 1894 చట్టం ప్రకారం స్వాధీనం చేసుకునే విధానం మరియు సెక్షన్ 24(2) ప్రకారం విచారణ నివేదిక/మెమోరాండం విజ్ఞాపన చేయడం ద్వారా పరిగణించబడుతుంది. 1894 చట్టంలోని సెక్షన్ 16 ప్రకారం స్వాధీనం చేసుకోవడంపై అవార్డు ఆమోదించబడిన తర్వాత , రాష్ట్రంలోని భూమికి 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) కింద ఎలాంటి ఉపసంహారణ అందించబడదు, ఎందుకంటే ఒకసారి స్వాధీనం చేసుకున్న తర్వాత సెక్షన్ 24 కింద ఎటువంటి లోపం ఉండదు. (2)

366.8. 2013 చట్టం అమల్లోకి రాకముందే ఐదేళ్లు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కాలం పాటు భూమిని స్వాధీనం చేసుకోవడంలో మరియు పరిహారం చెల్లించడంలో అధికారులు విఫలమైతే , విచారణలో డీమ్డ్ లాప్స్ కోసం అందించే సెక్షన్ 24(2)లోని నిబంధనలు వర్తిస్తాయి. . 1-1-2014 నాటికి సంబంధిత అధికారం వద్ద కొనుగోలు పెండింగ్‌లో ఉంది. ఐదేళ్ల గణనలో కోర్టు జారీ చేసిన మధ్యంతర ఉత్తర్వుల కాలాన్ని మినహాయించాలి.

366.9. 2013 చట్టంలోని సెక్షన్ 24(2) భూసేకరణ యొక్క ముగించబడిన ప్రక్రియల చట్టబద్ధతను ప్రశ్నించడానికి కొత్త చర్యకు దారితీయదు. 2013 చట్టం అమలు తేదీ అంటే 1-1-2014లో పెండింగ్‌లో ఉన్న ఉత్తర్వులకు సెక్షన్ 24 వర్తిస్తుంది. ఇది పాత మరియు సమయ-నిషేధించబడిన క్లెయిమ్‌లను పునరుద్ధరించదు మరియు ముగిసిన ఉత్తర్వులను తిరిగి తెరవదు లేదా విచారణను తిరిగి తెరవడానికి స్వాధీనం చేసుకునే విధానం యొక్క చట్టబద్ధతను ప్రశ్నించడానికి లేదా స్వాధీనాన్ని చెల్లుబాటు చేయకుండా కోర్టుకు బదులుగా ట్రెజరీలో పరిహారం డిపాజిట్ చేసే విధానాన్ని ప్రశ్నించడానికి భూ యజమానులను అనుమతించదు.

4. ఇండోర్ డెవలప్‌మెంట్ అథారిటీ (పైన పేర్కొన్న) విషయంలో ఈ న్యాయస్థానం నిర్దేశించిన చట్టాన్ని వర్తింపజేస్తూ, హైకోర్టు జారీ చేసిన వివాదాస్పద తీర్పు మరియు ఉత్తర్వు రద్దు చేయబడటానికి మరియు పక్కన పెట్టడానికి అర్హమైనది మరియు తదనుగుణంగా రద్దు చేయబడుతుంది.

తదనుగుణంగా ప్రస్తుత అప్పీల్ అనుమతించబడుతుంది. ఖర్చులు లేవు.

పెండింగ్‌లో ఉన్న దరఖాస్తు ఏదైనా ఉంటే, అది కూడా పరిష్కరించబడుతుంది.

[ఎం.ఆర్. షా], న్యాయమూర్తి

న్యూఢిల్లీ ; జనవరి 20, 2023

[సి.టి. రవికుమార్] న్యాయమూర్తి